

วารสารวิชาการ อุตสาหกรรมศึกษา

URL : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jindedu/issue/archive>

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560

JOURNAL OF INDUSTRIAL EDUCATION

FACULTY OF EDUCATION, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY Volume 11 No. 1 January – June 2017

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

DEVELOPMENT OF COMMUNITY LEADER POTENTIAL FOR BEING LEARNING
COMMUNITY

อศวิณ หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สนอง โลहितวิเศษ

Ausawin Noojoy, Chamaiporn Disathaporn, Sanong Lohitwiset

ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Department of Adult Education Faculty of Education, Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) พัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) ประเมินผลการเป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้นำชุมชนจากชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับจากผลงานการพัฒนาจากทั่วประเทศและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ทางด้านการพัฒนาชุมชนและด้านการพัฒนาผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน เพื่อศึกษาหาต้นแบบการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ และจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้นำชุมชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ทดลองในชุมชนที่อยู่ระหว่างการพัฒนา 1 ชุมชน จำนวน 20 คน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน 2) การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการสร้างหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ และดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) ประเมินผลหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้านการวัดความรู้ความเข้าใจ ด้านการพัฒนาทักษะ และด้านการพัฒนาเจตคติ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเมินผลการวัดความรู้ความเข้าใจการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่าความรู้ความเข้าใจหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สมนอง โลหิตวิเศษ

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

2) ประเมินผลด้านทักษะการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการประเมินหลังการฝึกอบรมตามหลักสูตร พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.90 – 4.80 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีทักษะมากขึ้น 3) ประเมินผลด้านเจตคติการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า ผลเปรียบเทียบการพัฒนาด้านเจตคติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีเจตคติที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research are to: 1) study the problems and the process of community leader potential development for being learning, 2) develop learning community leader potential, and 3) evaluate being learning community leaders. The research methodology consists of 3 steps: 1) study the process of learning community leader potential development and characteristics of learning community leaders by using documents, related researches, and focus group. The samples are 12 community leaders who are accepted by the development result throughout the country and experts who have knowledge about community development and development of community leaders to find out the model of development of learning community leaders. The focus group consisted of 20 community leaders in the experimental area in one developing community in order to study problems and needs of the community, 2) develop learning community leaders by conducting the course of learning community leader potential, checking the course by experts and performing trainings for community leader potential development, and 3) evaluate the course of learning community leader potential development for three aspects: knowledge and understanding measurement, development skills, and attitude development. The findings revealed that: 1. The knowledge and understanding of learning community leader potential development after training was higher at the significant level of 0.05. This showed that the course of learning community leader potential development made the community leaders get more knowledge and understanding. 2. The development skills of learning community leader potential development were at a high level. The average was 3.90 – 4.80. This showed that the course of learning community leader potential development made the community leaders have higher skills. 3. The comparison of attitude development after training was higher at the significant level of 0.05. This showed that the course of learning community leader potential development made the community leaders have better attitudes.

Keywords : Development of Community Leader Potential, for Being Learning Community

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สอนอง โลหิตวิเศษ
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและพัฒนาไปอย่างกว้างขวางเกิดการแลกเปลี่ยนทางความคิด มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการพัฒนาทางด้านสังคมทำให้ปัจจัยภายในสังคมมีการเปลี่ยนไป ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การจัดการด้านเศรษฐกิจชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของคนไทย จากการทำการเกษตรเพื่อให้พออยู่พอกิน เป็นการทำการเกษตรที่ส่งเสริมการอุตสาหกรรม ประกอบอาชีพการค้าขายที่ต้องการกำไรเพื่อเสริมสร้างรายได้และเป็นต้นทุน การประกอบอาชีพที่เป็นแนวทฤษฎีนิยมตามระบบสังคมในปัจจุบัน และสภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบดั้งเดิม เป็นการเปลี่ยนแปลงมาสู่ระบบสังคมใหม่ ที่ในปัจจุบันยกย่องสิ่งที่มีมูลค่า เงินทอง ความมั่งคั่งไม่รู้จักความพอเพียง การเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ของคนในชุมชนเพื่อรวมกันแก้ปัญหาที่ถูกกลืนและมองข้ามทำให้เกิดช่องว่างที่เรียกว่า “ปัญหาทางสังคม” การเปลี่ยนกระบวนการผลิตจากเพียงพอต่อการยังชีพเป็นการผลิตเพื่อขายตามกลไกตลาด และลัทธิวัตถุนิยมจากการยกย่องคนดีควมมีคุณธรรม การรวมกันแก้ปัญหาในชุมชนยังถูกกลืนและมองข้ามให้ความสำคัญในระบบทุนนิยมและต้องพึ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่นลัทธิบริโภคนิยม บริโภคเกินความจำเป็น ขาดวินัยทางการเงิน สูญเสียการพึ่งตนเอง ชุมชนเกิดความอ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนการพัฒนาประเทศและเป็นแนวทางการปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทยที่นอกจากให้ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ส่งเสริมให้การพัฒนาคนเป็นเป้าหมายสำคัญ ส่งเสริมการเรียนรู้ในบุคคลและชุมชน และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) สุพจน์ แสงเงิน.(2546) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนพบว่า ชุมชนมีเป้าหมายหลักในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ โดยมีปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ 5 ประการ คือ แรงผลักดันจากผู้นำชุมชน จิตสำนึกร่วมภายในชุมชน ความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต การสร้างเครือข่ายชุมชน และการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ สำหรับกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเป็นการเรียนรู้ โดยผ่านการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นขึ้นมาภายใต้กรอบแนวคิด “รู้อดีต คิดปัจจุบัน ทำอนาคต” ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนนำมาผนวกกับความรู้ใหม่ที่มาจากภายนอกชุมชนจนก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา กระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชนและคุณลักษณะของผู้นำชุมชน
2. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้รู้ชุมชนแห่งการเรียนรู้
3. ประเมินผลหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้รู้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนให้สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้มีความรู้ความสามารถเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สอนอง โลหิตวิเศษ
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

3. ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้สามารถเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนสู่ความเข้มแข็ง ไม่พึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก และชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้
4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ด้านพื้นที่

1.1 การศึกษาการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้รู้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ศึกษาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับจากผลงานการพัฒนาจากทั่วประเทศ ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

1.2 ผู้นำชุมชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ชุมชนทดลองที่อยู่ระหว่างการพัฒนา จำนวน 1 ชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทดสอบหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

2. ด้านเนื้อหา

การศึกษการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้รู้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ได้ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องการพัฒนาชุมชน ปัญหาของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ผู้นำชุมชนกับชุมชนแห่งการเรียนรู้สาระการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ และกระบวนการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

ประชากร

1. ประชากรในการพัฒนาต้นแบบ คือผู้นำชุมชนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับจากผลงานการพัฒนาจากทั่วประเทศ ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาผู้นำชุมชน

2. ประชากรในการทดสอบหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ ผู้นำชุมชนกลุ่มตัวอย่างในชุมชนที่อยู่ระหว่างการพัฒนา จำนวน 1 ชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างเพื่อจัดทำกรสนทนากลุ่ม (Focus group) คือผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับจากผลงานการพัฒนาจากทั่วประเทศ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน

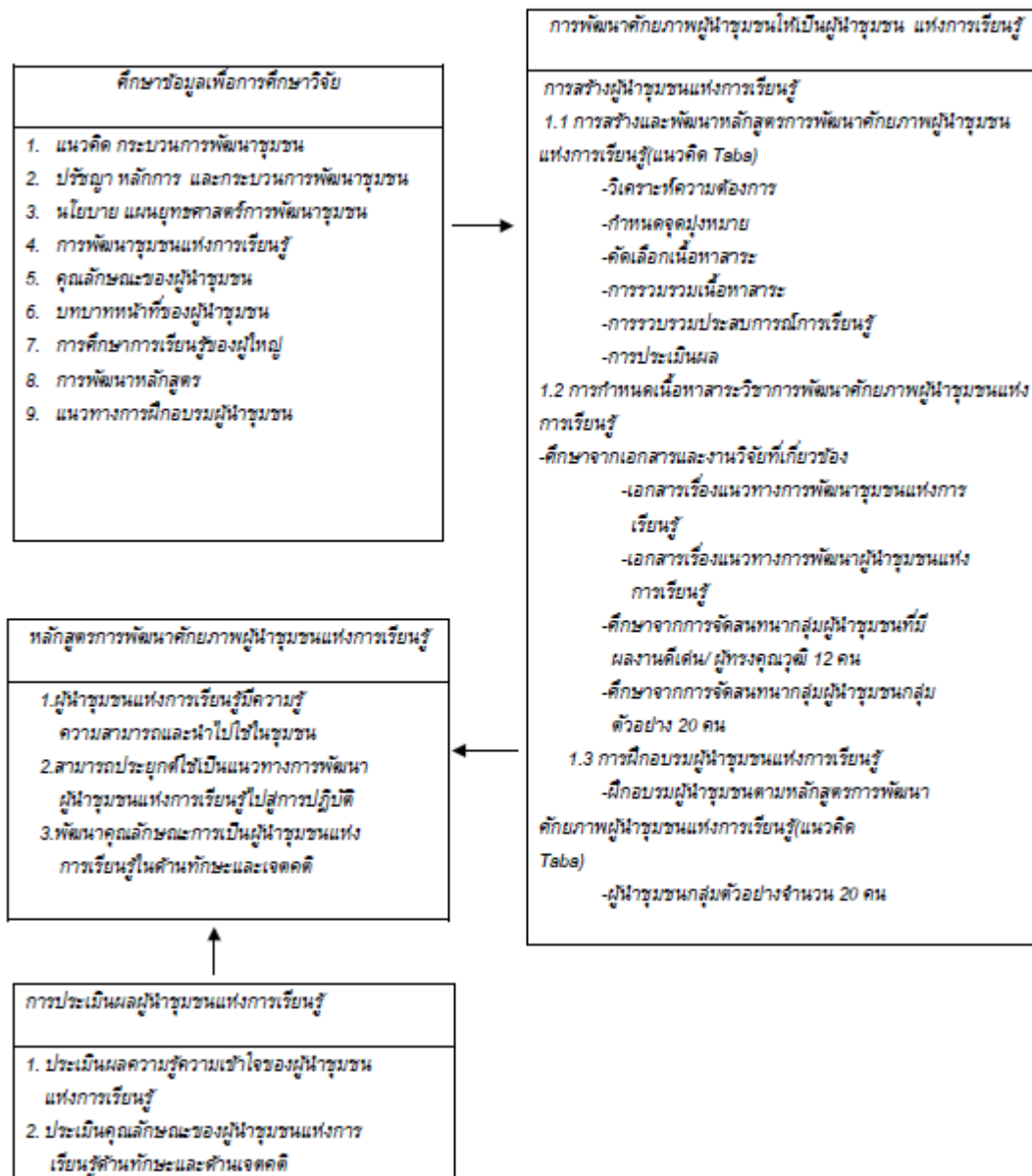
2. ผู้นำชุมชนกลุ่มตัวอย่าง(ตัวแทนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา) จำนวน 20 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอาศัยเกณฑ์ชีวิตระดับการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ประกอบด้วยกำนัน จำนวน 1 คนผู้ใหญ่บ้านจำนวน 3 คนผู้นำกลุ่มกิจกรรม จำนวน 7 คนอาสาพัฒนาชุมชน จำนวน 6 คนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน

สมมติฐานการวิจัย

ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ และมีเจตคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สมนอง โลหิตวิเศษ
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหากระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้และ คุณลักษณะของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่ประสานงานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อจัดสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีผลงานที่ได้รับการยอมรับจากผลงานการพัฒนาจากทั่ว ประเทศ/ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คนเพื่อกำหนดต้นแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ และจัดสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สมนอง โลหิตวิเศษ
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยใช้แบบบันทึกการสนทนา กลุ่ม(Focus group) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผล

2. การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการสร้างหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้กำหนดเนื้อหาสาระแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตรวจสอบร่างหลักสูตร(IOC)และความเหมาะสมของหลักสูตร และดำเนินการฝึกอบรมผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

3. การประเมินผลผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยประเมินความรู้ความเข้าใจ ประเมินคุณลักษณะด้านทักษะและเจตคติ และประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้จากการฝึกอบรม

ผลการวิจัย

สามารถสรุปผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและคุณลักษณะของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

จากปัญหาของการพัฒนาชุมชน ด้านองค์การบริหารงานของชุมชนยังมีศักยภาพไม่เพียงพอการไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของชุมชน วิถีชุมชนที่สูญหายความเป็นเอกลักษณ์ การเกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทำให้ค่านิยมชุมชนเปลี่ยนไป ความสำคัญของทุนชุมชนลดน้อยลง ชุมชนขาดความเข้มแข็งไม่พึ่งพาตนเอง ปัญหาในการบริหารจัดการ ด้านวัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมเสื่อมถอย ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาน้อย ชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ และขาดกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน

การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชน กลไกสำคัญคือต้องสร้างผู้นำชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำชุมชนสู่การพัฒนา ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความรับผิดชอบในการทำงานเพื่อส่วนรวม มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อชุมชน มีจิตวิทยาในการทำงาน กล้าเปลี่ยนแปลงและริเริ่มสิ่งใหม่ๆ มีการวางแผนการทำงานได้ เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทักษะและเจตคติที่ดีในการทำงาน เป็นบุคคลที่วุฒิภาวะและบุคลิกภาพสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี และสามารถกำหนดทิศทางเป้าหมายในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกันของผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน คือการที่คนในชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้และสามารถตัดสินใจร่วมกันในเรื่องส่วนรวมของชุมชนเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นผ่านกิจกรรมของชุมชน ในกระบวนการวิเคราะห์ชุมชน การกำหนดปัญหาชุมชน และขอบเขตที่ต้องการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชนโดยการตัดสินใจร่วมกันของผู้นำชุมชนและคนในชุมชนเป็นสำคัญ

2. การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

2.1 สร้างหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมาย ขอบเขตเนื้อหา ระยะเวลาการฝึกอบรม เทคนิควิธีการ การประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ด้านความสอดคล้องของหลักสูตรและความเหมาะสมของหลักสูตร

2.2 การทดลองใช้หลักสูตรโดยการฝึกอบรมผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ นำหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีการฝึกอบรม โดยประเมินความรู้ความเข้าใจ และประเมินคุณลักษณะความสามารถด้านเจตคติตามหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม และการประเมินคุณลักษณะความสามารถด้านทักษะหลังการฝึกอบรม

3. ประเมินผลผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ การประเมินผล ผู้วิจัยนำเสนอ ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สนวน โลหิตวิเศษ
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

การประเมินผลการวัดความรู้ความเข้าใจ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจของผู้นำชุมชนหลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมและเมื่อทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

การประเมินผลคุณลักษณะด้านทักษะ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะด้านทักษะของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้หลังการฝึกอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญคณะวิทยากรกระบวนการเป็นผู้ประเมินผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมในทุกหัวข้อผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.90 – 4.80 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีคุณลักษณะด้านทักษะมากขึ้น

การประเมินผลคุณลักษณะด้านเจตคติ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะด้านเจตคติของผู้นำชุมชนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมและเมื่อทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีคุณลักษณะด้านเจตคติมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ สรุปได้ว่าโดยภาพรวมการดำเนินการฝึกอบรมหลักสูตร การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างดีตามกระบวนการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจ มีคุณลักษณะด้านทักษะและเจตคติดีมากขึ้น และมีความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรม และผู้นำชุมชนมีความตั้งใจในการเข้ามามีส่วนร่วมทำงานกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นการอภิปราย ตามลำดับดังนี้

1. การศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

ความสำคัญและความต้องการในการดำเนินงานด้านการพัฒนาผู้นำชุมชน พบว่า ประชาชนในชุมชนมีความต้องการและเห็นความจำเป็นที่จะกำหนดแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชน โดยกรมการพัฒนาชุมชน มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ศึกษาวิเคราะห์วิจัย จัดทำยุทธศาสตร์ชุมชนตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (กรมการพัฒนาชุมชน. 2555 : 17) ด้วยเหตุผลดังกล่าว สำนักงานพัฒนาชุมชน ยังต้องทำงานในลักษณะการประสานความร่วมมือกับกลุ่ม องค์กรชุมชน กลุ่มกิจกรรมชุมชน และประชาชน ในชุมชนเพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีคุณลักษณะด้านทักษะและเจตคติ สามารถจัดกิจกรรม โครงการเพื่อพัฒนาชุมชน พัฒนาอาชีพ เพื่อเสริมสร้างรายได้ สร้างชุมชนเข้มแข็งซึ่งทั้งนี้จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคน พัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนของตนเองร่วมกับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับครุฑชิต พุทธิโกษา. (2554 : 80-81) ได้กล่าวถึงความเป็นผู้นำเป็นคุณลักษณะที่มีอยู่แล้วในคนบางคนและเป็นคุณสมบัติที่ทุกคนสามารถสร้างขึ้นได้ การพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนนี้ คือการทำให้ผู้นำชุมชนมีภาวะความเป็นผู้นำเพิ่มมากขึ้น หรือทำให้ผู้นำชุมชนมีการปรับปรุงความสามารถในการทำหน้าที่หรือเข้าไปมีบทบาทในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับมิ่งขวัญ คงเจริญ (2553 : 58-59) ได้กล่าวว่า การกระทำของสมาชิกในชุมชนนั้น ผู้นำชุมชนและประชาชนมีแรงกระตุ้นมีทักษะที่จะวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับชุมชนในการแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของชุมชน การสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยศักยภาพและทรัพยากรในชุมชนเอง

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สนวน โลหิตวิเศษ
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

2. การสร้างหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

การพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการสร้างหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยศึกษาแนวคิดจากทฤษฎีในเบื้องต้นและได้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานดีเด่นในด้านการพัฒนาชุมชนและผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด ได้ข้อสรุปแนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชนตามแนวทางการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาประกอบด้วย เนื้อหาหน่วยที่ 1 ผู้นำชุมชนกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วยชุดวิชาที่ 1.1 การเรียนรู้หลักการทำงานพัฒนาชุมชน ชุดวิชาที่ 1.2 การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อหาหน่วยที่ 2 ผู้นำชุมชนกับการพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยชุดวิชาที่ 2.1 การเรียนรู้การบริหารจัดการชุมชน ชุดวิชาที่ 2.2 การเรียนรู้การบูรณาการงานชุมชน โดยเริ่มต้นด้วยการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้นำชุมชนมีขีดความสามารถในการไตร่ตรอง คิดวิเคราะห์ และวางแผนเพื่อการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับงานของ มิ่งขวัญ คงเจริญ (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า 1) องค์ประกอบของการเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้มี 9 องค์ประกอบคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติในชุมชน ระบบคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กระบวนการถ่ายทอดเรียนรู้ชุมชน การพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ระบบการเรียนรู้โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกลางการพัฒนา การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อวิถีชีวิต ระบบทุนของชุมชนที่มีรูปแบบและวิธีการทางวัฒนธรรม ความเสมอภาคความยุติธรรมในการจัดการชุมชน และการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตร่วมกัน 2) การเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนและในระดับชุมชน 3) รูปแบบการเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ประกอบด้วยการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน การทำประชาคมเพื่อหาสาเหตุของปัญหา การจัดเวทีชาวบ้านให้ความรู้ความเข้าใจ การบันทึกการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ คณะกรรมการ คณะบุคคลหรือแกนนำชุมชน ดำเนินการสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน มีการติดตามผลงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกและกลุ่มชุมชนอื่น ๆ และสอดคล้องกับพจนาน์ เอื้อไพบูลย์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาแบบพหุภาคี พบว่า 1) กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนที่ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการคิดและปฏิบัติเพื่อ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาด้านนิเวศ เศรษฐกิจ และสังคม ชุมชนให้ดีขึ้นและมีความสมดุล ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ การทบทวนความยากลำบากในชีวิต การตรวจสอบถึงสาเหตุวิกฤตของกลุ่มแกนนำชุมชน การกระตุ้นคนในชุมชนให้ตระหนักในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของชุมชน การหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การปฏิบัติตามทางเลือก การประเมินผลสะท้อนกลับ การพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น และการบูรณาการเข้าสู่ชีวิตเพื่อสร้างชุมชนในสังคมไทยในปัจจุบันให้มีความเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน

การทดลองใช้หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน การประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจของผู้นำชุมชนหลังการฝึกอบรม สูงกว่า ก่อนการฝึกอบรมและเมื่อทดสอบเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม แสดงว่า หลักสูตรการฝึกอบรมศักยภาพผู้นำชุมชน ทำให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับผลงานของสุพจน์ แสงเงิน (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ชุมชนมีเป้าหมายหลักในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพโดยมีปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ 5 ประการ คือ จิตสำนึกร่วมภายในชุมชน ความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต แรงผลักดันจากผู้นำชุมชน การสร้างเครือข่ายชุมชน และการ

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สอนอง โลหิตวิเศษ
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และสอดคล้องกับผลงานของ สรรค์ วรอินทร์ (2546 : บทคัดย่อ) กล่าวถึงผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า การพัฒนา “คน” ทุกคนที่เข้าร่วมกระบวนการ กระบวนการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา “คน” เป็นกิจกรรมที่สร้างปัญญา สร้างจิตสำนึก และอุดมการณ์ใหม่ให้ชุมชน ได้คิดหาวิธีการดำเนินชีวิตของตนให้มีความสุข โดยการยึดวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างชุมชนในสังคมไทยในปัจจุบันให้มีความเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน

การประเมินผลการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

การประเมินผลหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้จากผลการดำเนินการทดสอบความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้พัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์จากการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมผลปรากฏว่า หลังการฝึกอบรมผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น

การประเมินผลหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากผลการดำเนินการทดสอบ คุณลักษณะด้านทักษะในการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้พัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์จากการประเมินหลังการฝึกอบรม ผลปรากฏว่า หลังการฝึกอบรมผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมายมี คุณลักษณะด้านทักษะมากขึ้น

การประเมินผลหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากผลการดำเนินการทดสอบ คุณลักษณะด้านเจตคติในการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้พัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์จากการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมผลปรากฏว่า หลังการฝึกอบรมผู้นำชุมชน กลุ่มเป้าหมาย มีคุณลักษณะด้านเจตคติมากขึ้น

สรุปได้ว่า หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางการ ดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชนในด้านความรู้ความเข้าใจ การพัฒนาทักษะและเจตคติตามเป้าหมายและ ภารกิจของหน่วยงานราชการเพื่อสร้างผู้นำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และตามเป้าหมายของชุมชน เพื่อเป็นตัวแทนชุมชนในการเข้ามามีความรับผิดชอบต่อชุมชนโดยการใช้ความรู้ความสามารถเพื่อการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน” และการฝึกอบรมการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร พบว่า การเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการจัดการเรียนรู้ของชุมชนตามความสนใจของแต่ละคนแต่ละครอบครัว เพื่อ ตอบสนองปัญหาและความต้องการของตนเอง การหาความรู้ของแต่ละคน แต่ละครอบครัว เป็นการเรียนรู้ที่มีการ จัดการตามหลักสูตรอย่างเป็นระบบโดยเน้นการเรียนรู้จากการฝึกอบรมและการปฏิบัติ ซึ่งองค์กรหรือหน่วยงาน ภายนอกเข้ามามีบทบาทในการจัดร่วมกับชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งมีหลักสูตรต่าง ๆ เปิดให้ชุมชนได้เรียนรู้เพื่อ การพัฒนาตนเอง และการพัฒนาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการพัฒนาผู้นำชุมชน และการพัฒนาชุมชนใน พื้นที่ ดังนี้

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สนั่น โลหิตวิเศษ
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญ และสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน โดยกำหนดเป้าหมาย แผนงาน โครงการ เพื่อการดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชนไว้ในแผนชุมชนและแผนพัฒนาตำบลหรือแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน

1.2 ควรจัดการฝึกอบรม ตามหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้นำชุมชน ต่างๆ มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะความสามารถในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และการพึ่งพาตนเองได้ ตามสภาพปัญหา และความต้องการของผู้นำชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

1.3 ควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ เพื่อดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของผู้นำชุมชนที่ผ่านกระบวนการ ฝึกอบรมตามหลักสูตร และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.4 ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การ ปกครองและการบริหารของผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการเสนอ/แจกแจงปัญหาและความต้องการของ ชุมชน จากแนวคิดของผู้นำชุมชนในการกำหนดนโยบายการบริหารและการออกกฎ ระเบียบในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

เพื่อให้สามารถนำหลักสูตร การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรคำนึงถึงความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนและพัฒนาผู้นำชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล ในด้านวิทยากร บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ การกำหนดชั่วโมงที่เหมาะสม และคณะกรรมการ องค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ควรให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างจริงจัง

2.2 ควรได้มีการศึกษา การศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร และชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม การส่งเสริมการเรียนรู้เน้นกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้ร่วมกัน วิทยากรต้องมีความชำนาญการ มีทักษะความสามารถในด้านวิทยากรกระบวนการ และต้องสร้างบรรยากาศการ ฝึกอบรมที่ดี

2.3 ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย กระตุ้นความสนใจ และสร้างเสริมองค์ความรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยกิจกรรมเสริม อาจเสริมสร้างการปฏิบัติจริงให้มากขึ้น การเรียนรู้โดยประสบการณ์จริง การศึกษาดูงาน การสาธิต กิจกรรมตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดทักษะในการปฏิบัติงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอเพื่อการวิจัย สำหรับการศึกษาเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน แห่งการเรียนรู้ ดังนี้

3.1 ควรวิจัยเพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามบทบาท หน้าที่ เพื่อเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัย เงื่อนไข ความสำเร็จ หลักผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตร

3.2 ควรวิจัยในเชิงการเปรียบเทียบ บทบาทของผู้นำชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรม หลักสูตร การพัฒนาศักยภาพ ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ กับผู้นำชุมชนที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการฝึกอบรม ในด้านกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมระดับ ชุมชนในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและการเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

กรมการพัฒนาชุมชน. (2555). *แผนปฏิบัติการราชการกรมการพัฒนาชุมชน 4 ปี พ.ศ. 2555-2558*. กรุงเทพฯ: บริษัททวงค์ สว่างพลังซิ่งแอนด์พริ้นติ้ง จำกัด.

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สนั่น โลหิตวิเศษ
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2555). *คู่มือพัฒนากรในการส่งเสริมชุมชนแห่งความเกื้อกูล*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ครรชิต พุทธิโกษา. (2554). *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์ กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ*.
- พจนา เอื้องไพบูลย์. (2546). *การพัฒนา รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน:การศึกษาแบบพหุกรณี*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต,สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวิณี พันธุ์แพ. (2547). *ผู้นำกับองค์การแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: วารสารมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2553). *การพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การศึกษานอกระบบโรงเรียน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรรรถ วรรณทร์. (2546). *รายงานการวิจัยเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชุมชน:มิติด้านการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ:สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
- สุพจน์ แสงเงิน. (2546). *กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน:ศึกษารณที่ ชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา*. ภาควิชาสังคมวิทยา,คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.สถาบันราชภัฏพระนคร.
- เสรี พงศ์พิศ. (2550). *คู่มือศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน.โครงการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนรู้การพัฒนาหลักสูตรศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนและการฝึกอบรมการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร*. กรุงเทพฯ:วิทยาลัยประชากรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.(เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *สรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – 11 (2504 – 2599)*. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2556, จาก acii3z.blogspot.com/2012/01/1-11.html

Bibliography (In Thai)

- Community Development Department . [2012]. Action plan of Community Development Department 2012-2015 .Bangkok :Wongsawang Publishing and Printing Co.,Ltd .
- Community Development Department .[2012] . Developer guide in promotion of community support .Bangkok : Community Development Department . Ministry of the Interior .
- Kunchit Putrakosa .[2011] . Development of Learning Community Guideline [Full] . Bangkok :National Research Council .
- Potchana Auengpaibul .[2003] . A development of the community learning process Model for sustainable development : Multi case studies . Ph.D Education [Non – formal education]Faculty of Education , Chulalongkorn University .
- Phawatana Phanphae .[2004] . Leader and organization of learning . Bangkok : University of theThai chamber of commerce Journal .
- Mingkwon Kongchareon . [2010] . Development of a community empowerment model to promote the sustainability of learning community . Ph.D Education [Non – formal education] . Bangkok : Graduate school Chulalongkorn University .
- SantWora-in .[2003] . Research report . Research to develop community learning process : Dimension of education reform . Bangkok :Rajaphat Institute Council .

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, สนั่น โลหิตวิเศษ
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 (119-130)

- Suphot Sang-nguen . [2003] . Process of community learning to developing a strong sense of Community: Case study Koyrut-tugwa community . Department of sociology ,Faculty of Humanities and Social Sciences . RajaphatPhranakorn Institute .
- Saeree Phongphit . [2007] . Community Learning Center of Sufficiency Economy Guideline. ResearchProject Developinglearning media ,Developing curriculum of learning center of sufficiency economy and training to prepare community plan for solve the problem of poverty . Bangkok :College of population Chulalongkorn University . [copier papers].
- The Office of National Economics and Social Development . [2012] . The National Social and EconomicDevelopment Plan No 1-11 [1961-2016] . Search at May,6,2013 . from acii3z.blogspot.com./2012/01/1-11.html